

Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України



ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач аспірантури та докторантури

И. Чистякова Ірина ЧИСТЯКОВА
« 05 » *вересня* 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРИК І ПОЛІТИКА: ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ**

Галузь знань **03 Гуманітарні науки**
Спеціальність **032 Історія та археологія**
Освітньо-наукова програма **Історія та археологія**
Мова навчання **українська**

Погоджено науковою радою Сумського
державного педагогічного університету імені
А. С. Макаренка

« 05 » *вересня* 2024 р.

Голова

проф. Оксана Горбенко

Суми – 2024

Розробник:

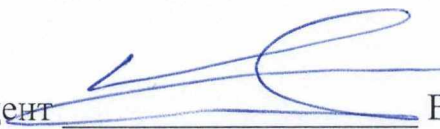
Власенко Валерій Миколайович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від «29 серпня» 2024 р.

Завідувач кафедри

кандидат історичних наук, доцент



В'ячеслав ОЛЩЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Аспірантура (доктор філософії)	Дисципліна за вибором
		Рік підготовки:
		2-й
Семестр		
4-й		
Лекції		
16 год.		
Практичні, семінарські		
14 год.		
Самостійна робота		
90 год.		
Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин – 90		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс «Історик і політика: проблеми взаємодії» розроблений для спеціальності **032 Історія та археологія**. Він є складовою підготовки аспірантів Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин.

Мета навчального курсу полягає у досягненні аспірантами сучасного фундаментального і критичного мислення, набутті спеціальних знань у питанні щодо проблеми взаємодії історика і політики, засвоєнні ними принципів взаємодії з владою і суспільством.

Завдання дисципліни:

- з'ясувати сутність понять колективна пам'ять, політика пам'яті, історична пам'ять, історична політика, національна історія, ненаціональна історія;
- окреслити державні і недержавні інститути історичної політики;
- ознайомити аспірантів зі світовим досвідом взаємодії історика і політики в історичній ретроспективі;
- визначити простори і моделі історичної пам'яті;
- розкрити сутність українського досвіду взаємодії історика і політики (імперський, радянський і сучасний періоди);
- систематизувати знання про історичну політику в Україні у взаємовідносинах із сусідами (Росія і Польща);
- визначити особливості історії як пропаганди;
- виявити роль пропаганди у війнах пам'яті.

Навчальна дисципліна «Історик і політика: проблеми взаємодії» входить до переліку вибірових компонентів ОНП.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**:

ІК1. Здатність до розв'язання комплексних проблем в галузі гуманітарних наук під час професійної або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-науковою програмою **загальнонаукових (філософських) компетентностей**:

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, володіння креативним способом мислення.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті, презентувати результати досліджень на всіх рівнях українською та однією з іноземних мов (англійською).

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-науковою програмою **спеціальних (фахових) предметних компетентностей**:

СК5. Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних історичних досліджень.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного освоєння аспірантом навчального курсу «Історик і політика: проблеми взаємодії» передбачається інтеграція знань, умінь і навичок з таких дисциплін освітньо-професійної програми «Середня освіта: історія» другого (магістерського) рівня: «Сучасна історія країн Європейського Союзу», «Дискусійні питання всесвітньої історії», «Становлення та розвиток української державності».

3. Результати навчання за дисципліною

Знання: періодизації та змісту історіографії всесвітньої історії та історіографії історії України Уміння: здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел для узагальнення результатів Комунікації: вибудувати та обґрунтовувати власну презентацію на основі проведеного наукового дослідження	РН 1	Виділяти загальнонаукові (філософські) компетентності, спрямовані на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору
Знання: методів наукового дослідження, методів історіографічного дослідження та джерелознавчого аналізу Уміння: використовувати різні методи для отримання знання	РН 3	Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються
Знання: уявлення про методологію історичних досліджень Уміння: використовувати методи наукового дослідження в історичних наративах	РН 10	Вміти інтегрувати існуючі методики та методи досліджень та адаптувати їх для практичного виконання поставлених завдань
Знання: періодизації та змісту історіографії всесвітньої історії та історіографії історії України Уміння: використовувати історіографічний та джерелознавчий аналіз при ознайомленні з літературою Комунікація: можливість якісно презентувати відповідь та відстоювати власну думку від час відповіді	РН 13	Знайти оригінальне інноваційне рішення, направлене на розв'язання конкретної історичної проблеми.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A 90 – 100 Відмінно	Аспірант: володіє теоретичними знаннями з курсу, досконало знає практичний матеріал (вільно ним оперує, грамотно застосовує); вміє використовувати набуті знання та вміння у практичній діяльності; викладає теоретичний матеріал логічно, послідовно й переконливо; грамотно оперує понятійно-термінологічним апаратом.
B 82 – 89 Добре	Аспірант виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Швидко опрацьовує та засвоює матеріал, оперує понятійно-термінологічним апаратом. Але разом із тим допускає неточності, робить незначні помилки.
C 74 – 81 Добре	Аспірант виявляє повні знання із дисципліни, має здатність до самостійного оновлення знань. Демонструє певні навички та уміння під час практичних занять, але оригінальність і креативність виявляється обмежено (допускає певні помилки та неточності тощо).
D 64 – 73 Задовільно	Аспірант виявляє знання основного матеріалу, має обізнаність з профільною літературою, намагається аналізувати наукові праці та концепції, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може переконливо викласти матеріал щодо заданої теми.
E 60 – 63 Задовільно	Аспірант виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, задовільному для подальшої фахової діяльності. Практична підготовка загалом відповідає вимогам, аспірант демонструє певні навички, але форма виступу нестабільна, є помітні погрішності методологічного характеру.
F 35 – 59 Не задовільно	Аспірант емоційно скутий, не впевнений у своїх відповідях. Не розуміє основної сутності завдання, не може зробити висновки й узагальнення. Виступ невизначений та непереконливий.
FХ 1 – 34 Не задовільно	Недбалість аспіранта щодо власної підготовки. Не має впевнених знань з курсу. Не демонструє належної форми публічного виступу та необхідних практичних навичок.

5. Розподіл балів

Поточний контроль										Разом	Сума
Теми											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
Поточний контроль										60	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
Контроль самостійної роботи										40	
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

6. Структура та обсяг навчальної дисципліни

6.1. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Екзам.	Самост.
Тема 1. Історик і влада/політика: поняття, контексти, світовий досвід	8	2			6
Тема 2. Історик і влада. Історична політика	8	2			6
Тема 3. Історик і політика. Ретроспективний огляд: світовий досвід	8	2			6
Тема 4. Історик і політика: Історичний екскурс: український досвід. Імперська доба	10	2	2		6
Тема 5. Історик і політика: Історичний екскурс: український досвід. Радянський період. Рефлексії еміграції та діаспори	10	2	2		6
Тема 6. Історик і політика: Історичний екскурс: український досвід. Незалежна Україна	10	2	2		6
Тема 7. Історична політика в Україні та сусіди (Польща)	10	2	2		6
Тема 8. Історична політика в Україні та сусіди (Росія)	10	2	2		6
Тема 9. Історія як пропаганда. Особливості використання	8		2		6
Тема 10. Радянська пропаганда й історія. Сучасні історичні міфи та боротьба з ними	8		2		6
Усього годин	90	16	14		60

6.2. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 1. Історик і влада/політика: поняття, контексти, світовий досвід	2
2	Тема 2. Історик і влада. Історична політика	2
3	Тема 3. Історик і політика. Ретроспективний огляд: світовий досвід	2
4	Тема 4. Історик і політика: Історичний еккурс: український досвід. Імперська доба	2
5	Тема 5. Історик і політика: Історичний еккурс: український досвід. Радянський період. Рефлексії еміграції та діаспори	2
6	Тема 6. Історик і політика: Історичний еккурс: український досвід. Незалежна Україна	2
7	Тема 7. Історична політика в Україні та сусіди (Польща)	2
8	Тема 8. Історична політика в Україні та сусіди (Росія)	2
	Всього	16

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 4. Історик і політика: Історичний еккурс: український досвід. Імперська доба	2
2	Тема 5. Історик і політика: Історичний еккурс: український досвід. Радянський період. Рефлексії еміграції та діаспори	2
3	Тема 6. Історик і політика: Історичний еккурс: український досвід. Незалежна Україна	2
4	Тема 7. Історична політика в Україні та сусіди (Польща)	2
5	Тема 8. Історична політика в Україні та сусіди (Росія)	2
6	Тема 9. Історія як пропаганда. Особливості використання	2
7	Тема 10. Радянська пропаганда й історія. Сучасні історичні міфи та боротьба з ними	2
	Всього	14

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 1. Історик і влада/політика: поняття, контексти, світовий досвід	6
2	Тема 2. Історик і влада. Історична політика	6
3	Тема 3. Історик і політика. Ретроспективний огляд: світовий досвід	6
4	Тема 4. Історик і політика: Історичний екскурс: український досвід. Імперська доба	6
5	Тема 5. Історик і політика: Історичний екскурс: український досвід. Радянський період. Рефлексії еміграції та діаспори	6
6	Тема 6. Історик і політика: Історичний екскурс: український досвід. Незалежна Україна	6
7	Тема 7. Історична політика в Україні та сусіди (Польща)	6
8	Тема 8. Історична політика в Україні та сусіди (Росія)	6
9	Тема 9. Історія як пропаганда. Особливості використання	6
10	Тема 10. Радянська пропаганда й історія. Сучасні історичні міфи та боротьба з ними	6
	Всього	60

7. Засоби діагностики та форми контролю

7.1. Засоби діагностики результатів навчання

Наукові есе, наукові статті, відгуки-рецензії, підготовлені аспірантами дослідницькі проекти, презентації результатів виконаних досліджень, виступи, організація дискусії на наукових конференціях тощо; підготовка папки дослідника з алгоритмом роботи з науковим текстом.

7.2. Форми контролю

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: групове та індивідуальне опитування, контрольна (самостійна) робота, індивідуальна або групова презентація виконаного завдання, підготовка й демонстрування презентацій із аналізованих проблем, онлайнове та письмове тестування.

Форма підсумкового семестрового контролю: підсумкова залікова оцінка може бути виставлена за результатами поточного оцінювання – за сумою балів, набраних студентом на практичних заняттях. Сума балів за всі види робіт визначається в межах 100 балів.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Історик і Влада. Колективна монографія / Відп. ред. В. Смолій; творчий керівник проекту І. Колесник. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2016. 543 с.
2. Касьянов Г. Past Continuous: історична політика 1908-х – 2000-х. Україна та сусіди. Київ: Laurus, Антропос-Логос-Фільм, 2018. 420 с.

Додаткові

1. Артюх В. О. Що таке історична пам'ять? Гуманізм. Трансгуманізм. Постгуманізм : матеріали доповідей та виступів Міжнар. наук.-теор. конф., м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. Суми: СумДУ, 2013. С. 3–9.
2. Ададуров В. Історик и политика: Илько Борщак во Франции в 1925-1928 гг. *Французский ежегодник*. 2022. С. 297-339.
3. Барвінська П. Історик та політика: з життя та діяльності Ганса Уберсбургера. *Інтелігенція і влада. Серія: історія*. Одеса, 2009. Вип. 16. С. 170-178.
4. Герасименко Л. Історична пам'ять в Україні: сучасний стан та виклики майбутнього. *Національна та історична пам'ять*. 2011. Вип. 1. С. 116-134.
5. Готра О. Історична пам'ять як чинник формування ідентичності. *Intermarium: історія, політика, культура*. 2015. Вип. 2. С. 143-155.
6. Грицак Я. Страсті за націоналізмом: стара історія на новий лад. Есеї. Київ: Критика, 2011. 352 с.
7. Єсельчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. Київ: Критика, 2008. 304 с.
8. Історична пам'ять про Другу світову війну: комплекс жертви: збірник наукових праць / За заг. ред. д.і.н., проф., чл.-кор. НАН України Кудряченка А. І. Київ: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2023. 176 с.
9. Історія як пропаганда: навч. видання / Керівник проєкту та упоряд. А. Ферт, автори текстів А. Лягуша, Н. Шліхта, О. Коляструк, М. Кафтан, А. Ферт. Київ, DVV International Ukraine, 2024. 275 с.
10. Калакура Я. Ідеологічна легітимація загарбницьких воєн і конструювання образу ворога в російській історіографії. *Український історичний журнал*. 2022. № 4. С. 93-108.
11. Касьянов Г. Історична пам'ять та історична політика: до питання про термінологію й генеалогію понять. *Український історичний журнал*. 2016. № 2. С. 118-137.
12. Касьянов Г. Історики та історична політика. *Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Історик на зламах історії: досвід переживання*: [міжвуз. зб. наук. праць] / ред. кол. : О. Журба (відп. ред.) [та ін.]. Дніпро, 2017. С. 243-260.
13. Киридон А. Історик та політика пам'яті: «розщеплена ідентичність». *Чорноморський літопис*. 2010. № 2. С. 116-121.

14. Клід Б. Історія і політика: боротьба навколо спадщини Михайла Грушевського. *Український історик*. 1991–1992. Ч. 3–4 (110–111) / 1–4 (112–115): Михайло Грушевський: діяльність і творча спадщина. З нагоди 125-річчя від дня народження (1866–1991). С. 186–199.
15. Корольов Г. Європейський федераліст, імперіаліст і політичний реаліст: польські історики про Ю. Пілсудського та його східну політику. *Український історичний журнал*. 2015. № 4. С. 148-160.
16. Котова С. Історична політика і професійна історіографія: Historia Militans в Росії в роки Першої світової війни. *Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Історик на зламах історії: досвід переживання: [міжвуз. зб. наук. праць] / ред. кол. : О. Журба (відп. ред.) [та ін.]. Дніпро, 2017. С. 292-312.*
17. Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід / за заг. ред. Ю. Шаповала. Київ: ІПЕНД, 2013. 600 с.
18. Лисенко О. Подолання «міфу війни», або Від якої спадщини ми відмовляємося: науковий дискурс, політика пам'яті та сучасні виклики (з приводу 70-річчя перемоги над нацизмом і фашизмом). *Український історичний журнал*. 2015. № 2. С. 4-21.
19. Міллер О. Трансформація європейської культури пам'яті під впливом політики пам'яті у посткомуністичній Європі. *Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Історик на зламах історії: досвід переживання: [міжвуз. зб. наук. праць] / ред. кол. : О. Журба (відп. ред.) [та ін.]. Дніпро, 2017. С. 261-276.*
20. Посохов С. Професійні історики і політика пам'яті в харківському регіоні (доба незалежної України). *Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Історик на зламах історії: досвід переживання: [міжвуз. зб. наук. праць] / ред. кол. : О. Журба (відп. ред.) [та ін.]. Дніпро, 2017. С. 277-291.*
21. Портнов А. Польща та Україна: переплетена історія, асиметрична пам'ять / Європейський ун-т Віадріна, кафедра історії України. Харків: Права людини, 2023. 128 с.
22. Саган Г. Сучасна історична думка про роль історика в суспільстві: український дискурс. *Київські історичні студії*. 2019. № 2. С. 36-43.
23. Смолій В. Історик, влада, суспільство. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2017. Вип. 29. С. 3-7.
24. Снайдер Т. Українська історія, російська політика, європейське майбутнє. Київ: Дух і Літера, 2014. 232 с.
25. Тельвак В. «Добрий історик, але поганий політик»: рецепція творчої спадщини Михайла Грушевського після 1914 року. *Scriptorium nostrum*. 2015. № 1-2. С. 35-64.
26. Удод О. Історик як публічний інтелектуал: європейський досвід і українські реалії. *Харківський історіографічний збірник*. 2018. №17. С. 4–14.
27. Удод О. Російсько-українська історіографічна війна. Лекція / За ред. В. Смолія. Київ, 2023. 28 с.
28. Якубова Л. Україна та українців в світоглядній матриці «руського мира». Аналітична записка. Київ, 2023. 72 с.

29. Якубова Л. Російсько-українські «історичні війни»: введення в дискурс ненависті і знищення. Аналітична записка. Київ, 2023. 68 с.

Інтернет-ресурси:

1. Інститут історії України НАН України. URL: <http://history.org.ua/uk>
2. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>
3. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (IPN). URL: <https://ipn.gov.pl/>

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальні аудиторії, які обладнані для проведення лекційних і семінарських занять.
2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.
3. Презентації лекцій в PowerPoint.